

היארציית היחיד בתנ"ך: המסר המעורר של ר"ח אב שחל בשבת

במה זכה אהרן הכהן להיות האדם היחיד בכל התנ"ך - לאורך אלפי שנות
היסטוריה - שהתורה מגלה את יום הפטירה שלו? מה ההתבוננות המיוחדת
הקשורה באהרן הכהן, שהיא חשובה וקריטית יותר מאשר אצל אבות אבותינו,
אחיו ובניו? ומדוע זה בא דווקא כאן בפרשת מסעי?

ב"ה | פרשת מטות - מסעי | תשפ"ה

פטירת אהרן סופרה בהרחבה בפרשת חוקת. בהמשך למות מרים, סיפור מי מריבה וגזירת "יען לא האמתם בי להקדישני, לכן לא תביאו את הקהל אל הארץ אשר נשבעתי", ממשיכה התורה ומספרת על תחילת התממשות הגזירה ופטירת אהרן במדבר.

שם נוהגת התורה כדרכה ואינה מזכירה מתי זה היה. כאן בפרשת מסעי, עוצרת התורה לפתע את שטף סיפור המסעות וחוזרת אל אירוע פטירת אהרן ומזכירה את היום המדויק בו זה קרה. התמיהה כפולה: למה מועד מיתת אהרן מוזכר בתורה? ומדוע בפרשת מסעי ולא בפרשת חוקת?

ניכנס לפרשתנו: הפרשה השנייה שנקרא בשבת זו, "מסעי", עוסקת כשמה בסיכום תקופת המסעות במדבר. התורה מונה את 42 התחנות בהם חנו ישראל ומזכירה רק את שמות המקומות בהם שהו, ללא התייחסות לאירועים שקרו בכל אחד מהמקומות.

הרמב"ם מסביר שאותנו מעניינים רק **שמות המקומות ולא האירועים שאירעו בהם**. שכן מטרת הסיכום היא להנציח את צורת החיים המופלאה בה חיו במדבר. יחלפו השנים והאנשים הריאליים יתקשו להאמין בסיפור נסי, לפיו עם ענק של מיליוני בני אדם חי 40 שנה בלי אספקה סדירה של לחם ומים. לכן יטענו ההיסטוריונים כי העם חי כנראה בקצה המדבר קרוב למקום יישוב

השבת הקרובה מזמנת מאורע ייחודי: מפגש בין קריאת התורה ובין תאריך היום בו עומדים¹. הפרשה והתאריך נפגשים ונקרא בתורה את היום בו נקראת הפרשה. שבת תהיה ראש חודש אב ובתוך הפרשה נקרא על פטירת אהרן שאירעה "בחודש החמישי באחד לחודש". בראש חודש אב.

הקביעות הנדירה² מזמינה אותנו לפתח את **חידת היארציית של אהרן**: במה זכה אהרן הכהן להיות **האדם היחיד בכל התנ"ך** - לאורך אלפי שנות היסטוריה - שהתורה מגלה את יום הפטירה שלו?

התנ"ך³ אינו מציין ימי פטירה של אף אחד מגדולי האנושות - לא אדם ולא נח, לא אברהם ולא שרה, לא יוסף ולא דוד, לא משה ולא ציפורה. נכון שאנו יודעים את יום הפטירה של חלק מרועי ישראל כמו משה ודוד, אולם הדבר נודע מתוך חשבונות שעשו חז"ל בתלמוד או קיבלו במסורת. התנ"ך עצמו אינו מתייחס לכך, מלבד חריגה אחת: פטירת אהרן.

החריגה הופכת להיות יותר מעניינת, כששמים לב למקום בו בוחרת התורה להזכיר את מועד מיתת אהרן: אצלנו בפרשה, אף שזה כלל לא חשוב לצורך הפרשה.

1 גם בימי החגים והמועדים קוראים את המפטיר של החג, אבל זו קריאה מוזמנת לכבוד החג ולא הקריאה השנתית הרציפה והרגילה.

2 תשעה באב חל באותו יום שחל ראשון של פסח ולכן ראש חודש אב יחול בשבת כאשר ערב פסח חל בשבת. זאת קביעות שחלה במוצא אחת לבערך שבע שנים.

3 ידידי הרב עזריאל ברגר העמידני על כך שאצל בני המן, ידוע מתוך הפסוקים בפרק ט במגילה מתי הם נתלו, וכן (להבדיל) מות נדב ואביהוא שמסופר בתוך פרשת "ויהי ביום השמיני".

העמק דבר (הנציב מוולוז'ין): לא הודיע הכתוב במיתת משה ובמיתת מרים החדש והיום כי אם במיתת אהרן?

מדובר בשאלה חשובה, משום שיום פטירה הוא מועד התייחדות עם דמות הצדיק ושאיבת השראה ממנו, בבחינת "והחי יתן אל לבו" (ראו סיפור בהערה⁴).

דברי הימים ב לב: וישכב יחזקיהו עם אבתיו ויקברוהו במִלְכָּה עֵלָה קְבֵרֵי בְנֵי דָוִיד וּכְבוֹד עָשׂוּ לוֹ בְּמוֹתוֹ – בְּבֹא קִמָּא טַז, ב: מלמד שהושיבו ישיבה על קברו.

המנהג להושיב ישיבה על קברו הוא בימי השבעה או השלושים (כמובא בגמרא שם), אולם רש"י מוסיף במקום אחר כי כך היה המנהג מדי שנה בשנה להתאסף לכבוד הצדיק ביום פטירתו.

יבמות קכא, ב: ההוא עובד כוכבים שאמר לישראל: קצין שחת בשבת והטל לכהמותי ואם לא – אהרוג אותך, כמו שהרגתי פלוני בן פלוני שאמרתי לו לבשל לי בשבת ולא רצה והרגתי. שמעה אשתו של הפלוני שאמר הגוי שהרגו ובאה לפני אביי לשאול האם מותרת להינשא? עיכב אותה אביי 'שלושה רגלים' עד שיתאספו החכמים וידון עמהם – רש"י: 'תלתא ריגלי' – בתשובת הגאונים מצא" תי כל אלו רגלים של האמוראים היינו יום שמת בו גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם.

השאלה מתעצמת: מה ההתבוננות המיוחדת הקשורה באהרן הכהן, שהיא חשובה וקריטית יותר מאשר אצל אבות אבותיו, אחיו ובניו?⁵ ומדוע זה בא דווקא כאן בפרשת מסעי?

כיון שכן חוזרת התורה על שמות התחנות בהן חיו, בעומק המדבר הגדול "מקום נחש שרף ועקרב צימאון שאין בו מים", כדי שיהיה ברור שלא הייתה אפשרות לספק כמויות מזון מתגרים ולא היה זה אלא נס מתמשך של ארבעים שנה.

1. **במדבר לג:** ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת: ויסעו עו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר... ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סיני:

מורה נבוכים ג: אלו הספורים אשר סיפר בתורה שיחשבו רבים שאין תועלת בזכרם... הצורך בו גדול מאד, מפני שכל הנסים אין אמתתם ברורה רק למי שראם, אך לעתיד יהיה זיכרונם סיפור ואפשר שיכזיבם השומע... וכאשר ידע השם יתעלה שאפשר לפקפק באלו המופתים בעתיד ויחשבו שיעמידם היתה במדבר קרוב מן הישוב שאפשר לאדם לעמוד בו... מפני זה... חֲזַק עֲנִינִי אֱלֹהֵי הַפְּלִאִים בְּבִאֹר הַמַּסְעוֹת הָאֵלֶּה, שידעו גדול הפלא כשיבית מין האדם במִלְכָּה קומות ההם ארבעים שנה.

בכל זאת, ישנה חריגה בולטת בעיצומו של סיכום המקומות התמציתיים. כשהתורה מגיעה לחניה ב"הר ההר" היא עוצרת ומזכירה אירוע ספציפי שהתרחש שם:

2. **במדבר לה:** ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום: ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים **בחדש החמישי באחד לחודש.**

השאלה עולה מאלה: מה מונח בעצם איזכור היארצייט? ומדוע כאן ולא בפרשת חוקת?

4 מעשה בחסיד של האדמו"ר הזקן שלא זכה לפרי בטן וכל תחנוניו לברכה לא הועילו. פעם הורה לו רבינו לנסוע אל הצדיק רבי שלמה מקרלין ולבקש ברכה. נסע החסיד לקרלין ולהפתעתו לא נקרא אל הקודש. חלפו ימים ושבועות כשהוא מתפלל כיצד מעכבים אותו, אבל חשש לחזור הביתה ללא ברכה. יום אחד נקרא פנימה ורבי שלמה אמר כי יברכו אם יפקיד היום סך 1300 רובל. החסיד נדהם. הסכום עצום ולא ברשותו ובטח שלא היה יכול להפקידו ברגע. הוא ביקש להתיעץ עם רעייתו ונסע הביתה והיא זירזה אותו להיענות כי למה להם חיים בלא ילדים. כשחזר לקרלין עם הסכמת אשתו, אמר לו הצדיק כי אחר לשוב וכבר אינו יכול להושיעו.

החסיד התרגז ולא הבין מה קורה.

כועס ומאוכזב שב אל רבינו וביקש הסברים. "אגלה לך את סוד הקפידא עליך בשמים. לפני שנים רבות ישבת במסיבת רעים שדיברו סרה במורי, רבי ישכר המגיד מליאזנא, ואתה לא מחית על כבודו. בגמרא אמרו (שבת קיט, ב) שהמבזה תלמיד חכם דינו בנידוי ואם התלמיד חכם נפטר, אין רפואה למכתו ונותר עיריו. אולם הרמב"ם הוא יחידי שפוסק (תלמוד תורה ו) כי יש לו רפואה בתשלום ליטרא זהב לצדקה. השולחן ערוך אינו מביא פסק זה ואנו הולכים כפסקי השולחן ערוך, אולם רבי שלמה עיכב אותך עד יום כ' טבת, יום הילולת הרמב"ם בו הוא המרא דאתרא בשמים, כדי לתבוע מהרמב"ם לעמוד לפני כיסא הכבוד ולהכריז פסקו. אמנם התעכבת עם התשלום ליום אחר ובו כבר אין ההכרעה כהרמב"ם..."

חסידים מוסיפים כי כיון שהמגיד מליאזנא היה רבו של רבינו הזקן, לא היה יכול למחול על כבודו בעצמו ושלחו אל רבי שלמה, שלא היה תלמידו. עוד מסופר שרבי שלמה נפטר אחרי זמן קצר ולא היה יכול היהודי לשוב אליו.

5 **ביאור אפשרי להזכרת פטירת אהרן:** התורה רומזת כי הבכי על אהרן לא נגמר ונמשך אחרי פטירתו.

"ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל" ואילו אצל משה נאמר: "ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה".

בעצמו היה תשעה באב והלכו הכול יחפים. כן אהרן הכהן שגמל חסד עם כל ישראל, לכן נפטר בר"ח מנחם אב - הימים שכל ישראל מתאבלים, כדי שכל ישראל ישתתפו באבלותו לדורות.

הרעיון מתאים עם העיקרון אותו הזכרנו בעבר: התורה קוראת למעשה חסד בשם "לקיחה" ולא "נתינה". כך נאמר אצל אברהם אבינו: "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם", וכך בהקמת המשכן: "ויקחו לי תרומה". שכן **יותר משאדם נותן הוא לוקח**. הוא נותן עשרה או עשרים אחוז מרכושו, אבל הקב"ה מבטיח לו שכר נצחי ושלם.

סיפור מדהים (שמעתי מנכד גיבורת הסיפור, הרב יוסף יצחק גייקובסון): גברת טיבל ליפסקר הייתה אישה דגולה, שעברה כמו בנות הדור שלה, מסכת חיים מורכבת. היא גדלה בצל רדיפות המשטר הקומוניסטי, נאבקה לגדל משפחה בת תשעה ילדים באימת החושך הקומוניסטי, בהמשך ברחה המשפחה מרוסיה והתגלגלה בין מחנות פליטים באירופה. כשהגיעו לאמריקה, היה קשה להשיג פרנסה ליהודי שומר שבת ואתגרי היום-יום עלו על גדותיהם.

היא חשה עייפות מנטלית וחוסר חשק לחיים. פעם עברה לפני הרבי מליובאוויטש ושאלה כיצד להתמודד עם רוח העצב ששורה עליה? הרבי הורה לה לרקוד בחתונות. בכל ערב מתקיימת חתונה באולם המרכזי בשכונת קראון הייטס בברוקלין והיא תחלש היטב ותצא לשמח את הכלה. בכל ערב במשך עשרות שנים היא ענדה את תכשיטיה, נכנסה לאולם ופיזזה סביב הכלה. בחלק מהאירועים לא ידעה את שם הכלה, לעתים היה זה חסד ממש: חתונות של משפחות קטנות שלא התקבץ קהל וגברת ליפסקר הייתה מסמרה הערב.

בכה שבט תשס"ה, בנה הצעיר, ר' שמואל, הכניס לחופה את בנו הצעיר, נכד הזקונים של הסבתא ליפסקר. דקות לפני החופה, הסבתא בת ה-94, חשה רע ואושפזה בטיפול נמרץ. מצבה הוגדר קריטי וילדיה ונכדיה עזבו את אולם החתונה להתקבץ בבית הרפואה. האחות נדהמה למראה בגדי הפאר של כולם: "מה זה? חתונה?". כך זכתה לעזוב את העולם - כמו שהיא חיה בו.

ג. נמשיך להסבר מיוחד במינו, שעולה מתוך מסכת רעיונות שכתב הרבי מליובאוויטש. הרעיון מעביר מסר כביר שאין חשוב יותר בעומדנו בתקופה סוערת ומקוטבת כזו בחיי ישראל.

ב. הכרח לומר ששתי השאלות מיושבות זו בזו: מועד פטירת אהרן מצוין כאן ולא בפרשת חוקת, שכן התורה רוצה להזכיר את מות אהרן **במועדו** - **בסמיכות למועד הארצי**. שבת מסעי נקראת תמיד בסמיכות לר"ח אב - או בו ביום או למחרת ראש חודש או בשבת מברכים אב - והתורה רוצה **לעורר השבוע על הצורך להתבונן באהרן**. לכן מזכירה עכשיו את מועד הסתלקותו⁶.

המפרשים הולכים בכיוונים רבים, כדי לבאר את מהות ההתבוננות במיתת אהרן.

נצי"ב שם: ללמדנו שאותו החודש גרם להיות לשטן לגדור - לת עבודת המשכן שהיה ע"י אהרן הכהן הראש, ומזה סימן לדורות דבחודש אב יהא נחרב בהמ"ק.

הנצי"ב עונה כי מטרת הזכרת מיתת אהרן בראש חודש אב היא כדי להקדים מכה למכה ולגלגל חובה לזמן חייב: החודש הזה עתיד להפוך להיות מקור לכל צרות המקדש וירושלים. לכן מקדימה ורומזת את סוד רוע המזל של החודש כי בו מת אהרן הכהן שעמד בראש בית ה'.

ביאור מקסים מובא בשם השפת אמת מגור: התורה רוצה ללמד את גודל התשלום על חסד. הקב"ה משלם מידה כנגד מידה ברמה המקסימלית והיות שאהרן העניק לעולם חסד עצום, הקב"ה גומל אתו באבל עצום בלכתו.

אהרן נלקח בראש חודש אב, בו כולנו אבלים על חורבן בית מקדשנו והכאב על אהרן משתלב עם הכאב בצרות החורבן. הימים שפופים בין כך והלב פנוי לכאוב את לכת אהרן. אבל אילו היה הארציט בר"ח אדר או בשמחת תורה, איש לא היה מסוגל להתפנות נפשית למחשבות נוגות על אהרן.

בספר "ליקוטי יהודה" שכתב נכד השפת אמת, מביא בשם סבו דוגמה לכך: בספר חסידים מסופר על אדם שהידר במצוות "ניחוח אבלים" וכשאדם אחר בקהילה היה אבל, היה פושט את נעליו וחוזר לביתו יחף. גמל לו הקב"ה בכך שנטל את נשמתו בתשעה באב וכך כולם צעדו בלווייתו בנעלי אבילות.

ליקוטי יהודה פרשתנו: אבי זקני השפת אמת ז"ל ביאר: איתא בספר חסידים תל"ר מעשה באדם אחד שכשהיה אדם אחר אבל, היה חוזר לביתו בלא מנעלים, ואותו היום שמת

בתוך פרשת האבל על משה, רומזת התורה כי הבכי על אהרן היה גדול יותר. בעוד שהבכי על משה התרכז בעזרת הגברים, "ויבכו בני ישראל", ותם אחרי שלושים יום כטבעו של עולם, הבכי אצל אהרן הקיף גם את עזרת הנשים, ככתוב **"כל בית ישראל"** וגם **לא נגמר**. הוא היה בשיאו בשלושים הימים הראשונים ונמשך עוד.

ידוע ההסבר לכך כי אהרן היה "אוהב שלום ורודף שלום", הוא היה כתובת ציבורית לבעיות של סכסוכים ושלום בית ולכן האבל על מותו לא נגמר לעולם. הגמרא מוסיפה כי אחרי מיתתו של אהרן, צעדו שמונים אלף בחורים שנולדו מהשלום שהביא אהרן בין איש לאשתו.

בכך אפשר אולי לפרש את הזכרת הארציט של אהרן. שכן לא הפסיקו לבכות עליו ומסתמא נזכרו בו שבעתיים ביום הפטירה מדי שנה. משא"כ אצל גדולי ישראל האחרים שחלפו שלושים יום והם נשכחו ובמילא גם לא הייתה משמעות מיוחדת לארציט שלהם.

אולם כל זה נוגע **לבני ישראל באותו הדור** שהכירו את אהרן והתאבלו עליו. אבל זו לא סיבה **שהתורה** תנציח את יום פטירת אהרן לדורות, וגם תקבע אותו (שלא במקומו) בפרשת מסעי.

6 הרבי מעיר (ליקוטי שיחות יח/411) כי כאן רואים יותר מכל מקום אחר, את הקשר בין הפרשה לאירועי השבוע. העובדה שהתורה מזוזה את אזכור מיתת אהרן לפרשה זו, מעידה שקריאת הפרשה אמורה להחיות את הזמן ולהאיר את אירועי השבוע. הדברים קשורים לדברי השל"ה הקדוש הידועים, כי כאשר חל מועד במהלך השבוע, הוא רמוז בשבת שקוראים בסמיכות לו.

ימי תחילת אב עתידים להפוך לימי השבר והחורבן שיפזרו את עמנו בעולם כולו. אנו נתפזר לקהילות, עדות ושיטות ונשקע בוויכוחים מרים שיהפכו אותנו לאויבים (ח"ו). התורה מעניקה את **אסטרטגיית היציאה מהגלות**. היא מקדימה ומגלה מה לעשות כדי לפרוץ את המשבר ולהתרומם לגאולה.

"בחדש החמישי באחד לחודש": אהרן **איחד** את עם ישראל ופיזר "אהבת חִינָם". הוא חיבק את מי **שלא היה ראוי לחיבוק** והעניק אהבה גם כשהיא לא הייתה ראויה. המשנה אומרת עליו "אוהב שלום ורודף שלום", כי אהרן הלך מעבר לסביר ולצפוי בחתימה אחרי השלום. בעידן של "שנאת חִינָם" בו שונאים בקלות את כל מי שלא חושב כמוני, אהרן הכוהן הוא התרופה: הדרך היחידה לצאת מהגלות היא ללכת אל הקוטב הנגדי ולהרבות אהבה לכל אדם, מכל דעה ובכל מחיר.

3. **ליקוטי שיחות יח/2-411**: בפרשת מסעי ניכרת השייכות בין פרשת השבוע לזמן בו קוראים אותה. היא נקראת בשבת מברכים אב, בר"ח עצמו או למחרתו, ובפ"רשה מסופר שמיתת אהרן הייתה 'בחדש החמישי באחד לחודש'. זאת למרות שמיתת אהרן מסופרת באריכות בפ"רשת חוקת, אבל מועד מיתתו מסופר דווקא בפרשתנו ... בכך ישנה הדגשה מיוחדת לקשר בין חורבן הבית למיתת אהרן: מיתת אהרן הייתה בחדש החמישי באחד לחודש, סמל האחדות, וכך הסיבה לחורבן השני הייתה שנאת חִינָם והתיקון הוא 'הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום' - **אהבת חִינָם**.

נזכיר כמה רמות ברדיפה ההירואית של אהרן אחרי השלום. נתחיל מהפעם הראשונה בה הוא מוזכר בתורה והפסוק מספר על הגבורה הגדולה ביותר לשמור על השלום: הרגע בו **כבודו של אהרן מושפל כביכול באופן אישי והוא מתעלה ומוותר למען השלום**.

שוחרנו בעבר על כך שספר בראשית ותחילת ספר שמות מספרים על שישה מעגלים של מתח במשפחה: קין והבל, יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, אחי יוסף ויוסף, מנשה ואפרים, ומשה ואהרן. המעגלים מתגלגלים לרמות שונות של אלימות וסיכון, עד כדי רצח במקרה של קין והבל וכמעט רצח במקרה של יוסף ואחיו.

אולם הסברנו כי למען האמת, לא מדובר בשישה מעגלי מריבה, אלא בהתקדמות מתמדת לשלום **והשיא מתרחש אצל אהרן הכהן**. אהרן מביא לידי שלמות את יכולת הוויתור וההכלה.

אצל קין והבל זה נגמר ברצח. במקרה השני של יצחק וישמעאל, הושג שיפור וזה נגמר בהתנתקות ופרידה: ישמעאל הלך לאימו בבאר לחי רואי ויצחק נשאר אצל אברהם. בסבב השלישי הושג עוד שיפור ואחרי הנתק בין יעקב לעשו, הם נפלו והתחבקו (ושוב נפרדו). במעגל הרביעי בין יוסף לאחיו, הם שבו לחיות יחד עד סוף ימיהם. במתח החמישי בין מנשה ואפרים, הושגה עוד התקדמות ואנו לא מוצאים את מנשה מוחה על הקדמת אפרים.

אולם איש לא הגיע למעלתו המופלאה של אהרן: לא רק שקיבל בהכנעה את קדימות אחיו, אלא הפך להיות **מתרגמו ונושא כליו**. במשך שנה שלמה במצרים, פעל אהרן **כמספר שתיים של אחיו**: משה ייצג את השכינה ואהרן היה רק המתרגם שלו, והפלא הוא

שאהרן לא קם לזעוק מה פתאום אתה ולא אני? הרי אני מרשים ממך בכושר הרטורי שלי? במיוחד שמשה עצמו חשש מכך: במעמד הסנה הוא טען לפני הקב"ה "שלח נא ביד תשלח - ביד מי שאתה רגיל לשלוח", ביד אהרן שהיה הנביא בכל שנות הסבל במצרים כשמשה לא היה שם. בכל זאת ענה הקב"ה והעיד על אופיו של אהרן: "אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, [אבל] **וראך ושמת בליבו**". אהרן הוא טיפוס של אהבת חִינָם, הוא **מעניק אהבה גם כשהיא לא מגיעה על פי הסדר הישר**.

אהרן הלך שלב נוסף עם האהבת חִינָם, שלב שהוא מהפכה הלכתית ואפילו משה לא היה מסוגל לו.

דברים לר,ח: ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום - **רש"י**: 'בני ישראל' - הזכרים, אבל באהרן, מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה, נאמר 'כל בית ישראל' - זכרים ונקבות.

התורה מעידה כי האבל על מות אהרן היה גדול יותר מהאבל על מות משה, משום שאהרן נתן שלום בין איש לרעהו ובין אישה לבעלה והאבל על לכתו הקיף את כל שדרות העם. המדרש מוסיף כי אחרי המיטה של אהרן צעדו שמונים אלף תינוקות ששמם היה "אהרן". התקבצות של נשמות שנולדו מתוך השלום בית שחולל אהרן הכהן.

עולה השאלה, למה משה לא עסק בשלום בית? אם מצוות השלום גדולה, מדוע משה לא זכה לה?

הרבי מפתח רעיון עצום: כדי לעשות שלום בית, נדרש לתת אהבה למי שלא מגיעה לו אהבה. ללכת אל מעבר לאמת ולייצר מציאות חילופית. מריבה מקימה חומות, היריבים מפתחים שנאה וזעם ואינם יכולים לצאם מהם. כדי לשבור את המעגל, מוכרחים לשנות מהאמת ולייצר מציאות חילופית: לספר לכל אחד את מה שהוא רוצה לשמוע. כיצד הזולת שבור ורצון ואינו מוצא מקום בלעדי רעהו.

כך מספר המדרש כי אהרן היה הולך לבעל הכועס ואומר: "פגשתי אתמול את אשתך ואין לה חיים. היא בוכה איך טעתה והרחיקה אותך". אחר כך היה הולך אל האישה ואומר את אותו הדבר. הקרח היה נשבר ואז מתוך כך היה מקשיב ומפשר בין הצדדים.

אהרן היה מסוגל לכך, אבל משה לא. אנשי קרח קוראים מתוך האדמה: "משה אמת ותורתו אמת". משה המשיך את האמת המוחלטת של "אמת ה' לעולם" ולכן הוא לא היה יכול לייצר מציאות חילופית. מנגד אהרן לקח על עצמו להקדים את השלום לאמת ומתוך כך יצר "אהבת חִינָם" - אהבה היכן שלא אמורה להיות אהבה.

ליקוטי שיחות כד/255: חז"ל מספרים כי כדי לעשות שלום בין איש לרעהו, אהרן היה משנה מהאמת, שזה דבר המותר והרצוי על פי התורה, כי מותר לשנות מפני השלום. ליום. אולם משה שמדתו הייתה מידת האמת, לא היה יכול

להיות אצלו אופן כזה של הבאת שלום⁷.

שירושלים חרבה בגלל שהעמידו דבריהם על הדין, אומר במסכת גיטין שירושלים חרבה מפני שנאת קמצא ובר קמצא? החתם סופר עונה רעיון מבריק המיישב את כל שלוש המימרות יחד:

גיטין נהב: אמר רבי יוחנן: אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים.

חתם סופר: נראה לי לפי דברי ר' יוחנן דהכא, **דהכל אמת**. דהא באמת צריך להבין מאי טעמא שתקו חכמי ישראל ולא מיחו שלא לבייש את בר קמצא? ויש לומר בפסחים קיגב, נאמר שהרואה דבר ערוה בחברו, אסור להעיד עליו יחידי, אבל מצוה לשנאתו. והעלו שם תוספות, דמכל מקום לא יראה לפניו שנאה בפרהסיא, משום כמים הפנים לפנים. ונראה דזהו בכלל 'לפנים משורת הדין' (שלא להדר ולדקדק במצוות השנאה לרשע). והנה בשעת כשלונם של ישראל, נכשלו ההדיוטים בשנאת חנם, וחכמי ישראל נכשלו בהעדר דת דיניהם על דין תורה (שדקדקו במצוות השנאה לרשע) ועל כן זה היה לו שנאת חנם על בר קמצא.

החתם סופר מעלה תחילה פרשנות חדשה לכל סיפור בר קמצא: כל אחד שואל על מה נמתחה ביניהם מריבה איומה כזו? איך יתכן שאדם מישראל יתעקש כל כך לסלק את חבריו מהסעודה? וכיצד החכמים שתקו? אלא מדובר היה באדם רשע, שעל פי ההלכה צריך לשנאותו ולהתרחק ממנו. לכן בעל הסעודה לא וויתר על שנאתו וחכמי ישראל שתקו ולא מיחו.

וזה גופא היה חטאם: אם שנאת ישראל יכולה להגיע למידה כזו, ששני יהודים אינם יכולים לשבת יחד בסעודה, תוך ביזיון וחירוף של הזולת – שמע מינה שהשמש שוקעת וחורבן מתקרב ח"ו. ואף שמצווה לשנא את הרשע – אבל יש מצוות שלא צריך להדר בהן...

הדברים מתאימים הפלא ופלא לשיחה הנ"ל מביאורים לפרקי אבות, שאהרן הכהן נהג "לפנים משורת הדין". הוא היקל באותה מצווה של שנאת הרשע וחרג מהכללים באהבת כל ישראל שלו. שכן כדברי תניא פרק לב, "מצווה לשנאותם ומצווה לאהבם גם כן ושניהם הם אמת: שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד הטוב שבהם".

אבל החידוש של אהרן היה גדול יותר – וכאן מגיעים אל האתגר הגדול של תקופתנו: אהרן היה אוהב אדם שעל פי ההלכה צריך לשנא אותו. המדרש מספר שכאשר אהרן שמע על אדם חוטא, שכל אדם אחר היה מתרחק ממנו כדי להתרחק מהרשע ולמחות נגדו, אהרן היה מחבק אותו ואומר: 'כמה אני אוהב אותך, כמה פוטנציאל יש בך'. אותו אדם היה מתמלא כוח מהחיבוק של אהרן ולמחרת, כשהיצר מפתה אותו לגנוב, היה אומר איך אאכזב את אהרן? איך אשבור את האמון שלו? כך שאהרן וויתר על העולם הבא שלו כדי לכוון ומסר עצמו למען השלום.

הרבי מליובאוויטש ביאורים לפרקי אבות א, יב: 'הלל' אומר הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום – אהרן היה נותן שלום לרשע, בכדי להשיבו מעוון והנהגה זו לפנים משורת הדין. ההוראה נאמרה ע"י הלל, שקירב את הנכרי ששמאי דחפו באמת הבניין, לפנים משורת הדין.

בהערה⁸ הובא סיפור מעניין בו הרבי לקח את הנהגת אהרן למעשה ממש.

הבה ניכנס לעומק הסוגיה של שנאת הרשע. הגמרא בבבא מציעא מביאה דרשה של רבי יוחנן:

בבא מציעא לב: אמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין.

תוספות שם מעלה שאלה גדולה:

יומא ט, ב: בית שני מפני מה חרב? מפני שנאת חנם.

כיצד אומרת הגמרא בבבא מציעא שירושלים חרבה בגלל שהעמידו דבריהם על הדין והרי ביומא כתוב שחרבה בגלל שנאת חנם?

החתם סופר מקשה עוד יותר: רבי יוחנן עצמו שאמר בבבא מציעא

7 הרבי מוסיף שם נקודה מופלאה: האמת היא שבסוף ימיו, משה עצמו הודה לאהרן. ברגעי חייו האחרונים הסכים משה שכמה שאפשר להשיג עם האמת – עם השלום משיגים יותר. כך למדים מהעובדה שדווקא בתוך פרשת מיתת משה – מספרת התורה על מעלות אהרן!

הזוכר קודם איך בתוך פרשת מיתת משה, רומזת התורה כי הבכי על אהרן היה גדול יותר. התמיהה עצומה: האם זה המקום לשבח את אהרן? כשנפרדים ממש צריך לספר את המעלות שלו ולא של אחיו שעלה עליו? אלא ברגעו האחרון בעלמא הדין, משה רצה להדגיש את מעלת אהרן. במשך חייו היה עסוק לגמרי עם הגישה שלו ואולם ברגע האחרון כשזכה לפרספקטיבה על כל חייו וראה את היעדר ולא רק את העצים, משה הכיר בכך שזכה לשער החמישים, אבל למעלה אהרן לא זכה. כי האמת חשובה – אבל השלום חשוב אפילו יותר.

8 הרב בערל בוימגרטן היה ראש ישיבת חב"ד בניו יורק והתמודד עם אתגר חינוכי: בכל שבת אחרי הצהריים היו תלמידי הישיבה מתכנסים לשעת לימוד משותפת, ובאחת השבתות הוא הבחין בתלמיד שיוצא מהאולם וכעבור מספר דקות חזר. התופעה חזרה על עצמה, והוא החליט לברר את העניין. הוא ניגש לבחור והריח שבקע מבגדיו הסגיר את הסוד: הבחור יוצא לעשן בשבת.

המחנך שקל להתעלם ולקוות שהנער יפסיק בעצמו, אבל חבריו החלו להרגיש בכך וזה הפך לשיחת היום בישיבה. הנער הפך להיות מודל שלילי לכולם. הרב בוימגרטן סבר שעליו לסלק את הבחור מהמוסד מידית, אבל לפני שמימש את החלטתו, כתב מכתב לרבי בו פירט את מעשהו הנורא של התלמיד ואת החלטתו לסלקו. הרבי השיב: "עיינ במדרש אבות דרבי נתן פרק יב". שם מסופר המדרש המוזכר בפנים, שאהרן היה מחבק את החוטא ומרימו במילים טובות.

בהערה⁹ מובא סיפור מדויק המבאר היטב את שיטת התניא הנ"ל.

זאת, אם כן, הסיבה שהתורה מדגישה את מועד מיתת אהרן בפרשת מסעי כדי שזכור **שהלכה כאהרן**. כשנמצאים בימי החורבן ושנאת החינים בהידור, קל וחומר שהאהבה צריכה להיות בהידור.

ה. נסיים בפרפרת נפלאה: כדי להקל את מלאכת האהבה והשנאה גם יחד, נציע שיטה פשוטה לכך.

אחת השאלות שמלוות את התורה מאז ראשית ימינו היא מהו "כמוך"? התורה מצווה "ואהבת לרעך כמוך". לא מספיק להיות נחמד, וותרן, טוב עין ומפרגן, אלא "ואהבת כמוך"! לאהוב את הזולת ממש כמו את עצמך. והתמיהה עולה: זה רציני? איך אפשר לאהוב אדם זר כמו שאני אוהב את עצמי? הרי אהבה עצמית היא ראשית הקיום, היא עצם מהות ה"אני", היא בסיס הבריות הנפשית ונובעת מהצורך לחיות ולהתקיים ואיך אפשר לתבוע הרגשה כזו כלפי זר?

הרמב"ן כותב בפרשת קדושים שם: **"לא יקבל לב האדם שיאהב את חברו כאהבתו את נפשו"**.

האדמו"ר הצמח צדק מעניק פירוש מקורי וחד לתביעה "כמוך" (דרך מצוותיך כטא): הכוונה היא באותה דרך שאדם אוהב את עצמו למרות מגרעותיו. כל אדם התברך בתכונה נהדרת של נרקיסיזם. הוא עושה טעויות, לרגע שונא את עצמו ומתבייש באופי שלו, אבל מתאושש ומלמד זכות על עצמו. שכן כדברי שלמה בספר משלי: **"על כל פשעים תכסה אהבה"**. האהבה מכסה על הכול. הקשר לעצמי גורם לי להחליק, לטייח, לסנגר, ללמד זכות ולהאיר את הטוב.

כוחה של האהבה העצמית כל כך גדול עד שאני מוסיף ומתרגז על הזולת: למה הוא כועס עלי? למה אינו מבין אותי? מדוע אינו מלמד עלי זכות, שבדיוק הייתי עייף, רעב, לא מרוכז, עצבני, בדיוק פוטרתי מהעבודה ולכן עשיתי שטות? מדוע אינו מפריד בין המעשה ובין העושה ואינו מבין שהמעשה הבודד הזה אינו משקף את האישיות הנפלאה שלי?

זאת הדרישה 'ואהבת כמוך': **תשפוט את הזולת באותה גישה אהבה שהנך שופט את עצמך**. תפעיל כלפיו את אותו קנה מידה

של **"על כל פשעים תכסה אהבה"**. כשהזולת פוגע בך – תעצור רגע ותשים את עצמך במקומו. תפעיל את 'מבחן העצמי' ותחשוב אילו אני הייתי עומד במקומו בכיסא הפוגע – כיצד הייתי רוצה שיפרשו את הסיטואציה? ואז תמצא גישה סלחנית ומסננת. אה, הוא בסך הכול היה עייף, טרוד, עצבני על אשתו ולכן התפרץ. זה לא משקף אותו, זה לא מה שהוא.

הנה סיפור מיוחד במינו: פעם הגיע יהודי לעיירה החסידית "נעוועל" ברוסיה הלבנה. הוא נכנס לבית הכנסת וחש אוירת התעלות. כאן ישב חסיד והעמיק בלימוד, שם ישב חסיד והתפלל ככוונה, ובמיוחד צדו את עיניו שני חסידים שלמדו ביחד חסידות. הם שיתפו זה את זה והפגינו הרמוניה מושלמת.

לאחר התפילה הוא יצא לשוק לקנות אוכל ונדהם למראה עיניו. אותם שני חסידים שלמדו יחד כמו תאומים, עמדו זה מול זה וניהלו תחרות עזה. שניהם עסקו באותו תחום, ממכר דגים נחית, וכדרכו של שוק, התנהלה ביניהם תחרות עזה. זה מוריד את המחיר וההוא צועק מנגד והם כמעט הגיעו למאבק פיזי על הלקוחות. הוא אמר לעצמו בביטול: **"חסידים, חסידים, עד הכסף"**.

בערב הוא נכנס לבית הכנסת להתפלל מנחה ולא היה יכול לשאת את מה שראו עיניו. שני החסידים-המתחרים, ישבו שוב זה מול זה ולמדו יחד בהתלהבות, משל לא היה השוק אלא חלום. הוא ניגש ושאל בתדהמה: הרי לפני שעתיים התקוטטתם בקולניות וכיצד אתם מתעלים כעת יחד? השיב החסיד בחיוך: **"שם בשוק, זה לא אנחנו התקוטטנו, זה רק הרובלים שלנו התקוטטו"**...

נלך בדרכו של אהרן ונראה כבר את סופה של הגלות וייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה בקרוב ממש.

9 הרבי העניק פעם הסבר נוגע עד עצם הנפש (מספרים תניא 335): משפחה חרדית עברה משבר ואחד מילדיה ירד מדרך התורה וניתק את הקשר עם משפחתו. פעם עבר בתחנה מרכזית בתל אביב ונתקל בדוכן חסידי חב"ד שמציעים להניח תפילין. עמד שם חסיד מבוגר ובעל נפש עמוקה, הרב אברהם ליסון והציע לו לפשוט את השרוול. הבחור דחה אותו בכעס, אבל ר' אברהם התחנן: 'אני אדם מבוגר והעמידה קשה לי, אין יותר מדי אנשים שניגשים היום, תעשה טובה ותניח תפילין'. לעשות טובה הוא היה מוכן והגיש את הזרוע.

הם נכנסו לשיחה לבבית ונוצר ביניהם קשר. ר' אברהם הזמין אותו לשבת בכפר חבד והוא בא עוד פעם ועוד פעם, עד שחידש את הקשר עם משפחתו. אביו היה שייך לחוגי המתנגדים, אבל כאדם הגון ומכיר טובה הוא נסע לרבי להגיד תודה על הצלת בנו. האב הודה מעומק הלב ואף ביקש סליחה על שזלזל בעבר בדרכי חב"ד, ואז ביקש לשאול מתעלומות לבבו:

"הרי כתוב שצריך לשנוא את הרשעים ואיך חסידי חב"ד מקרבים אותם?". הרבי ענה כך: "תחשוב על מה שאתה חווית. כאשר בנך ירד מהדרך, כעסת מאוד והרחקת אותו, אבל התפללת בתחנונים שהוא ישוב לדרכו הישרה. כעסת על מה שהוא עושה, אבל נשאת קשור אליו. גם הקב"ה כך: כל יהודי הוא בן יחיד של הקב"ה ולצד הצער ממעשיו הרעים, הקב"ה אינו מוותר עליו ומייחל שישבו בתשובה. לכן חסידי חב"ד אינם מוותרים על אף יהודי ומתאמצים להשיבו הביתה".

הנה כי כן: כאשר מדובר בבן שלי, אני יודע שהוא הרבה יותר מהלכלוך שבו. אבא ואימא יודעים כי מתחת לפגם יש יהלום של קדושה. כך הקב"ה רואה ביהודי את עצמו. את שם הוי', את צלם האלוקים שדומה לעליון. לכן למרות שמצד אחד, כבוד ה' הוא לשנוא את הרשע, הנה מצד שני, באותה מידה, כבוד ה' הוא לאהוב את צלם האלוקים שבו. הוא בן של מלך ואיך אפשר להרחיקו?

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il